

Sociální zabezpečení

6. Sociální pojištění – důchodové pojištění – starobní důchod

FSS MU – Katedra sociální politiky a sociální práce

Důchodové pojištění – základní informace

➤ upravují ho zákony:

- ❖ č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění
- ❖ č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení
- ❖ č. 427/2011 Sb. o doplňkovém penzijním spoření
- ❖ je nejvýznamnějším schématem sociálního pojištění – týká se největšího množství osob (univerzalistický princip)
- ❖ systém základního důchodového pojištění zahrnuje pouze obligatorní dávky, které jsou odvozeny z příjmu z výdělečné činnosti

➤ sociální situace

❖ v rámci základního důchodového pojištění jsou zabezpečeny všechny případy dlouhodobého ohrožení jednotlivce následkem sociální události, při které dochází ke ztrátě zdroje obživy (tedy výdělku) a schopnosti si takový zdroj opatřit:

stáří ► starobní důchody

invalidita ► invalidní důchody

ztráta živitele ► pozůstalostní důchody (vdovský x vdovecký; sirotčí)

➤ účast na pojištění – okruh pojištěných osob

❖ povinná účast - lidé výdělečně činní jsou účastni, pokud jim výdělečná činnost svým rozsahem zakládá účast na pojištění

❖ mezi pojištěné patří zaměstnanci v pracovním poměru, příslušníci Policie ČR, Vězeňské služby ČR, členové družstva, OSVČ, zaměstnanci činní na základě dohody o provedení práce, soudci, členové zastupitelstev, členové vlády, prezident, dobrovolní pracovníci pečovatelské služby atd.

❖ také např. osoby evidované na ÚP, osoby se zdravotním postižením zařazené v teoretické a praktické přípravě, osoby pečující o dítě mladší 10 let závislé na pomoci jiné osoby I. -IV. stupni, pečující o dítě mladší 4 let

❖ také osoby ve výkonu trestu odnětí svobody zařazené do práce, osoby konající vojenskou službu v ozbrojených silách

❖ osoby soustavně se připravující na budoucí povolání studiem na střední nebo vysoké škole v ČR, pokud vykonávají výdělečnou činnost zakládající účast na pojištění osoby vykonávající dlouhodobé dobrovolnické služby, osoby pobývající v cizině, pokud následovaly do místa vyslání k výkonu práce v zahraničí nebo k výkonu zahraniční služby svého manžela nebo registrovaného partnera, který je státním zaměstnancem podle zákona o státní službě nebo jiným zaměstnancem

❖ kompletní výčet osob výdělečně činných podléhajících povinné účasti na pojištění § 5 zákona č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění

➤ **rozhodné období** ► určené zákonem o důchodovém pojištění, je období od roku 1986 do roku bezprostředně předcházejícího roku přiznání důchodu; všechny příjmy, z nichž bylo odvedeno pojistné na sociální zabezpečení

❖ časový úsek, v němž se zjišťuje výše osobního vyměřovacího základu

❖ začíná kalendářním rokem bezprostředně následujícím po roce, v němž pojištěnec dosáhl 18 let věku, končí až kalendářním rokem bezprostředně předcházejícím roku přiznání důchodu

❖ (do rozhodného období se nezahrnují roky před rokem 1986 – plná délka 30 let se tedy týká důchodů přiznaných až v roce 2016

➤ výpočet důchodů

❖ **základní výměra:** stanoví se procentní sazbou z průměrné mzdy, je stejná pro všechny důchody, upravuje ji každým rokem nová vyhláška (zhruba 10% průměrné mzdy ve společnosti) ► v roce 2024 je rovna **4400 Kč**

❖ **procentní výměra:** stanoví se procentní sazbou z výpočtového základu (výše osobního vyměřovacího základu) a počtu let pojištění (tj. $1,5\% \times$ počet let celkové doby pojištění); liší se podle druhu důchodu; čím vyšší doba pojištění a čím vyšší osobní vyměřovací základ, tím vyšší měsíční starobní důchod; může být snížena za dobu předčasnosti nebo zvýšena za dobu přesluhování

➤ osobní vyměřovací základ

❖ je zjednodušeně řečeno průměrná měsíční mzda v současné hodnotě, přičemž dřívější příjmy se přepočítávají na současnou úroveň pomocí **koeficientů nárůstu vyměřovacího základu (viz poslední snímek)**

- představuje „zreálnění“ příjmů dosahovaných v minulosti na stav co nejvíce se blížící roku přiznání důchodu
- hodnoty koeficientu nárůstu jsou různé pro jednotlivé roky rozhodného období; nejnižší možná hodnota je 1 a použije se vždy za kalendářní rok přiznání důchodu a za rok předchozí, tzn., že za tyto roky se tak použijí skutečné, neupravené roční vyměřovací základy

❖ OVZ představuje průměrný měsíční příjem, kterého osoba dosáhla v rozhodném období a stanoví se tak, že se stanovený koeficient nárůstu vyměřovacího základu vynásobí zlomkem, v jehož čitateli je roční úhrn vyměřovacích základů dosažených v rozhodném období a ve jmenovateli je součet všech kalendářních dnů rozhodného období. Jsou-li v rozhodném období vyloučené doby, snižuje se o ně počet kalendářních dnů připadajících do rozhodného období

❖ při výpočtu starobního důchodu v roce 2024 se osobní vyměřovací základ bude počítat z příjmů, ze kterých bylo zapláceno sociální pojištění, v letech 1986 až 2023; výši osobního vyměřovacího základu tedy ovlivní příjmy za posledních 37 let

❖ výpočtový (roční vyměřovací) základ

❖ určí se redukcí osobního vyměřovacího základu, což je měsíční průměr úhrnu ročních vyměřovacích základů pojištěnce za rozhodné období; za roční vyměřovací základ pojištěnce se považuje úhrn vyměřovacích základů (zjednodušeně řečeno výdělků) za jednotlivý kalendářní rok rozhodného období vynásobený koeficientem nárůstu všeobecného vyměřovacího základu

➤ **redukce osobního vyměřovacího základu (redukční hranice)**

❖ redukční částky pro výpočet důchodu v roce 2024 jsou stanoveny takto:

do 19 346 Kč - zápočet plně (44% průměrné mzdy)

nad 19 346 Kč do 175 868 Kč - zápočet 26 % (4 násobek průměrné mzdy)

nad 175 868 Kč - nepřihlíží se

➤ **vyloučené doby - nezpůsobí snížení průměru příjmů pro výpočet důchodu!!!**

❖ při stanovení vyměřovacího základu se vylučují z rozhodného období ► nedojde tak k rozmělnění (snížení) průměru výdělků (vyměřovacího základu) pro výpočet důchodu - doba pobírání dávek nemocenského pojištění nahrazující příjem z výdělečné činnosti, doba pobírání invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně, účasti na pojištění osob pečujících o děti do 4 let věku nebo o osoby závislé na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II až IV atd.

❖ společným znakem vyloučených dob je to, že jde v jistém ohledu o sociální události, v jejichž průběhu nebývá dosahováno příjmů započitatelných do vyměřovacího základu pro odvod pojistného na sociální zabezpečení.

➤ **náhradní doba pojištění**

❖ období, kdy z vážných, společensky uznávaných důvodů není vykonávána výdělečná činnost a přesto je tato doba hodnocena (byť často v kráceném rozsahu) jako doba, za níž bylo pojistné uhrazeno.

❖ jedná se např. o dobu vedení v evidenci Úřadu Práce České republiky (doba vedení v této evidenci, po kterou nebyly vypláceny dávky v nezaměstnanosti, se hodnotí v rozsahu nejvýše tří roků zjišťovaných zpětně ode dne vzniku nároku na důchod; přitom dobu evidence před 55. rokem věku pojištěnce do ní lze započítat jen v rozsahu jednoho roku), o dobu studia do 31. 12. 2009, pobírání invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně či péče o dítě/osobu závislou.

❖ období, ve kterém se neodvádí žádné pojistné, přesto se tyto doby za určitých podmínek započítávají do potřebných let pojištění pro důchod

Příjmy v systému důchodového pojištění

➤ tok finančních prostředků do systému

- ❖ daně

- ❖ příspěvky zaměstnanců a zaměstnavatelů na důchodové pojištění

➤ shromažďování finančních prostředků v systému

- ❖ státní rozpočet – účetně jsou prostředky součástí rozpočtu, ale sledují se odděleně a použity mohou být jen na financování důchodů - zvláštní účet, který je součástí státního rozpočtu – jedna z variant (v ČR)

- ❖ zvláštní fond oddělený od státního rozpočtu – jedna z variant (ne v ČR)

➤ mechanismus financování důchodů

- ❖ průběžné („pay as you go“) – stávající výdělečně činní odvádějí příspěvky, které jsou formou dávek vyplaceny stávajícím důchodcům

- ❖ fondové (capital reserve) – pojištěnci si vytvářejí vlastní kapitálové rezervy; správce úspory zhodnocuje a vytváří se kapitál; privátní pojišťovací systémy

➤ dvousložková konstrukce

- ❖ 1. složka je stanovena pevně pro všechny (základní důchod – **základní výměra**) – slouží jako „dno“ (sociální složka), 2. složka je částka stanovená v procentech z průměrného příjmu – **procentní výměra** (zásluhová složka)

Riziko vzniku problémů fiskální stability v důchodových systémech

➤ v současnosti je největším „problémem“ nevyváženost počtu obyvatel v jednotlivých věkových kohortách – zvyšování podílu osob v důchodovém věku proti ekonomicky aktivní populaci

❖ **příčiny:** klesá porodnost, v ČR významně po roce 1989, děti v pozdějším věku, přibývá bezdětných, málo 3. dětí, prodlužuje se délka života (v 60.-90. letech 20. století vzrostla délka života o 8 let, očekává se, že bude pokračovat)

➤ z hlediska důchodů jde o riziko financování počtu let mezi odchodem do důchodu a smrtí seniora

➤ očekává se nepříznivý demografický vývoj prognóza do budoucna ► v systému založeném na mechanismu pay-as-you-go, kdy ekonomicky aktivní přispívají do systému, z něhož se současně vyplácí ekonomicky neaktivní (senioři), může jít do budoucna o velký problém až 1:1,5-2) ► může vést k ekonomické nerovnováze v důchodových systémech

➤ reformy důchodového systému

- zavedení zvláštního účtu důchodového pojištění (1996) – jasný pohled na důchodový systém – přebytky pouze do důchodů ► zvláštní účet rezervy pro důchodovou reformu; objemově málo významný
- zvyšování věku odchodu do důchodu (pro pojištěnce narozené 1977 věk odchodu do důchodu stanoven na 67 let, není konečná hodnota, roste o dva měsíce za každý rok) – skutečný věk odchodu bývá nižší; nově stanoveno na max 65 let; opět se ale bude zvyšovat
- sjednocení věku odchodu do důchodu pro ženy a muže
- úpravy nároků v rámci existujícího systému, prvního pilíře – tzv. „parametrické změny“ ► vede fakticky (převážně) k menšímu počtu osob pobírajících důchod
- úpravy valorizačního mechanismu
- hodnocení náhradních dob ve sníženém rozsahu atd.

Rok narození	Důchodový věk činí u					
	mužů	žen s počtem vychovaných dětí				
		0	1	2	3 - 4	5 a více
1936	60r+2m	57r	56r	55r	54r	53r
1937	60r+4m	57r	56r	55r	54r	53r
1938	60r+6m	57r	56r	55r	54r	53r
1939	60r+8m	57r+4m	56r	55r	54r	53r
1940	60r+10m	57r+8m	56r+4m	55r	54r	53r
1941	61r	58r	56r+8m	55r+4m	54r	53r
1942	61r+2m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m	53r
1943	61r+4m	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m	53r+4m
1944	61r+6m	59r	57r+8m	56r+4m	55r	53r+8m
1945	61r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m	54r
1946	61r+10m	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m
1947	62r	60r	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m
1948	62r+2m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m	55r
1949	62r+4m	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m
1950	62r+6m	61r	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m
1951	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m	56r
1952	62r+10m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m
1953	63r	62r	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m
1954	63r+2m	62r+4m	61r	59r+8m	58r+4m	57r
1955	63r+4m	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m
1956	63r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m
1957	63r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+4m	58r
1958	63r+10m	63r+10m	62r+8m	61r+2m	59r+8m	58r+4m
1959	64r	64r	63r+2m	61r+8m	60r+2m	58r+8m
1960	64r+2m	64r+2m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+2m
1961	64r+4m	64r+4m	64r+2m	62r+8m	61r+2m	59r+8m
1962	64r+6m	64r+6m	64r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+2m
1963	64r+8m	64r+8m	64r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m
1964	64r+10m	64r+10m	64r+10m	64r+2m	62r+8m	61r+2m
1965	65r	65r	65r	64r+8m	63+2mr	61r+8m
1966	65r+2m	65r+2m	65r+2m	65r+2m	63r+8m	62r+2m
1967	65r+4m	65r+4m	65r+4m	65r+4m	64r+2m	62r+8m
1968	65r+6m	65r+6m	65r+6m	65r+6m	64r+8m	63r+2m
1969	65r+8m	65r+8m	65r+8m	65r+8m	65r+2m	63r+8m
1970	65r+10m	65r+10m	65r+10m	65r+10m	65r+8m	64r+2m
1971	66r	66r	66r	66r	66r	64r+8m
1972	66r+2m	66r+2m	66r+2m	66r+2m	66r+2m	65r+2m
1973	66r+4m	66r+4m	66r+4m	66r+4m	66r+4m	65r+8m
1974	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+2m
1975	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m
1976	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m
1977	67r	67r	67r	67r	67r	67r

- ❖ zpřísnění podmínek pro předčasné důchody (progresivní trvalé snížení procentní výměry podle toho, o kolik dříve jde do důchodu až o 1,5 procenta); vyžaduje schopnost udržet se na trhu práce do vysokého věku
- ❖ zvýšení možnosti pracovat po dosažení důchodového věku
- změna ve výši důchodů a nebo v příjmech systému
- ❖ snižování úrovně důchodů – mírně se snižuje poměr důchodu k předchozímu výdělku (poměr náhrady) – citlivá záležitost, protože to má značené reálné dopady na životní úroveň důchodců (a je to politicky nepopulární opatření)
- ❖ zvyšování příspěvků platících generacích (rizika: zátěž z hlediska nákladů na pracovní sílu)

II pilíře důchodového systému

➤ I. pilíř – povinný; státní, průběžně financovaný

- ❖ základní pilíř stávajícího průběžného důchodového systému ► vyplácí se z něj aktuální starobní důchody
- ❖ účastníkem je fyzická osoba starší 18 let, která je poplatníkem důchodového pojištění
- ❖ povinný odvod ze mzdy - povinné důchodové pojištění
- ❖ správcem peněžních prostředků je stát
- ❖ financování je prostřednictvím 28 % odvodů z hrubé mzdy
- ❖ výplata prostředků po odchodu do důchodu ve formě starobního důchodu od státu

➤ **II. pilíř – dobrovolný; doplňkové penzijní spoření**

- ❖ pilíř stávajícího důchodového systému již od roku 1994.
- ❖ DPS vzniká na základě **smlouvy o doplňkovém penzijním spoření** mezi účastníkem a penzijní společností dnem stanoveným v této smlouvě - s jednou penzijní společností může účastník uzavřít pouze jednu smlouvu o doplňkovém penzijním spoření
- ❖ účastníkem je možno být od narození (změna v roce 2016, do té doby až od 18 let)
- ❖ dobrovolný finanční produkt ve formě doplňkového penzijního spoření (dříve označován jako penzijní připojištění do 31. 11. 2012)
- ❖ občané se aktivně podílí podle individuální situace na **zabezpečení své budoucnosti formou spoření** se státním nebo zaměstnaneckým příspěvkem
- ❖ správce peněžních prostředků od 1. 1. 2013 soukromá penzijní společnost
- ❖ financování prostřednictvím vlastního příspěvku účastníka, příspěvku státu (při příspěvku alespoň 300 Kč - státní příspěvek představuje **státní dotaci do systému** a současně zvyšuje pravomoc státních orgánů kontrolovat činnosti penzijních fondů)
- ❖ případně příspěvku zaměstnavatele, daňové odpočty (státní podpora) ► nad určitou výši příspěvku odečitatelné od základu daně z příjmu
- ❖ ukončení účasti v pilíři prostřednictvím výpovědi smlouvy za daných pravidel
- ❖ dědění naspořených prostředků je možné

Starobní důchod

➤ Podmínky nároku

- ❖ získání potřebné doby pojištění (35 let) a
- ❖ dosažení určité věkové hranice (tj. věku 65 let)

Parametry výpočtu důchodu přiznaných od 1. 1. 2024

- **výše základní výměry důchodu činí 4 400 Kč** (pro rok 2024)
- rozhodné období, za něž se zjišťují výdělky pro výpočet důchodu, zahrnuje roky 1986 až 2021;
- redukční hranice pro stanovení výpočtového základu jsou I. hranice **19 346 Kč** a II. hranice **175 868 Kč**; (pro rok 2024)
- **procentní výměra důchodu činí za každý celý rok důchodového pojištění získaný do doby nároku na důchod 1,5 %** výpočtového základu. Výpočtový základ se stanovuje z osobního vyměřovacího základu (průměru příjmů za rozhodné období, příjmy se upravují příslušnými koeficienty na úroveň současné hodnoty)
- procentní výměra se zvyšuje o 1000 Kč u osob, které dosáhly věku 85 let

❖ minimální výše starobního důchodu:

minimální výše procentní výměry důchodu činí podle zákona o důchodovém pojištění **770 Kč**; k procentní výměře důchodu náleží ještě základní výměra, která je stejná pro všechny důchody a **v roce 2024 činí 4 400 Kč**; **minimální měsíční výše důchodu přiznaného v roce 2024 tedy činí celkem 5 170 Kč**

Zvýšení starobního důchodu za vychované dítě – výchovné (od 2023)

- ✓ automaticky ho dostávají například ty ženy, které již důchod pobírají
- ✓ žádost se týká především mužů, kteří o děti převážně pečovali a již důchod mají přiznaný
- ✓ jedná se o zvýšení starobního důchodu za výchovu dítěte nebo dětí ► cílem je ocenění zásluh pečujících osob, jejich úsilí o přínos a výchovu nového přispěvatele do důchodového systému a zároveň paušální kompenzace snížení důchodu, které nastalo v důsledku kariérních výkyvů souvisejících s výchovou
- ✓ docílí se též snížení statistického rozdílu mezi průměrným starobním důchodem žen a mužů
- ✓ účinnost zákona č. 323/2021 Sb. stanovena k datu 1.1.2023
- ✓ jde o pevně stanovenou částku, která v roce 2023 činí 500 Kč

Komu výchovné náleží?

osobě, která zajišťovala výchovu konkrétního dítěte v nejvyšším rozsahu bude se tedy vyžadovat, aby osoba před datem vzniku nároku na starobní důchod osobně pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti alespoň po dobu 10 let, s tím, že pokud se ujala výchovy dítěte po dosažení 8 roku jeho věku, postačí, pokud pečovala aspoň po dobu 5 roků a nepřestala o dítě pečovat před dosažením jeho zletilosti.

Jak se výchova prokazuje?

čestným prohlášením a rodným listem dítěte nebo jiným dokladem o vztahu k dítěti, a to při sepsání žádosti o starobní důchod.

➤ Příklad:

Paní Hejnová dosáhne řádného důchodového věku 25. ledna 2024; osobní vyměřovací základ paní Hejnové bude činit 25 620 Kč a získá dobu pojištění v rozsahu 44 let ► jak vysoký starobní důchod bude paní Hejnová mít?

Doba pojištění v celých letech	44 let
Osobní vyměřovací základ	25 620 Kč
První redukční hranice (do 19 346 Kč, ze 100 %)	19 346 Kč
Druhá redukční hranice (od 19 346 Kč do 175 868 Kč, z 26 %)	$(25\ 620 - 19\ 346) * 0,26 = 1\ 631\ \text{Kč}$
Výpočtový základ (19 346 Kč + 1631 Kč)	20 977 Kč
Zápočet za dobu pojištění (44 let x 1,5 %)	66,0 %
Procentní výměra důchodu (20 977 Kč x 66 %)	13 845 Kč
Základní výměra důchodu	4 400 Kč
Měsíční důchod (4400 + 13845)	18 245 Kč

➤ **každý rok pojištění hraje roli**

❖ měsíční výše státního starobního důchodu závisí na získané době pojištění (je možno platit pojištění více než 35 let, podle toho, jak dlouho pracujete). Čím vyšší doba pojištění, tím vyšší měsíční státní starobní důchod. Při výpočtu státního starobního důchodu se hodnotí doba pojištění získaná v celých ukončených letech. Při výpočtu celkového počtu let pojištění se nejdříve sečte celková získaná doba pojištění ve dnech a vydělí se 365 dny (nerozlišují se tedy přestupné roky), tím se převedou dny na celé roky.

➤ **souběh nároků na důchody a jejich výplatu**

❖ jsou-li splněny současně podmínky nároku na výplatu více důchodů téhož druhu nebo výplatu starobního a invalidního důchodu, vyplácí se jen jeden důchod a to vyšší.

➤ **souběh starobního důchodu s příjmem z výdělečné činnosti**

❖ pojištěnec může pobírat tento starobní důchod v plné výši bez ohledu na to, jakou výdělečnou činnost vykonává

➤ **péče o osobu závislou na pomoci a doba pojištění**

❖ pro účely důchodového pojištění se hodnotí jako doba pojištění, tedy obdobně jako např. doba zaměstnání nebo doba samostatné výdělečné činnosti;

❖ další podmínkou hodnocení je, že pečující osoba musí žít s osobou opečovávanou v domácnosti; podmínka domácnosti se ovšem nevyžaduje, jde-li o blízkou osobu

➤ **evidence na Úřadu práce těsně před důchodem**

❖ doba vedení v evidenci úřadu práce je náhradní dobou pojištění a v zákonem stanoveném rozsahu se započítá pro nárok na důchod i jeho výši; je také dobou vyloučenou, tzn. že nezpůsobí snížení průměru příjmů pro výpočet důchodu; doba vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání, po kterou je vám vyplácena podpora v nezaměstnanosti nebo podpora při rekvalifikaci, se započítává vždy z 80%; doba vedení v evidenci uchazečů, po kterou podpora není vyplácena, se však započítává v rozsahu maximálně tří let; tato doba tří let se zjišťuje zpětně ode dne vzniku nároku na důchod s tím, že doba, která byla získána před dosažením 55 let věku, se do ní započítává nejvýše v rozsahu jednoho roku.

Valorizace důchodů

- ekonomika není neměnná – v krátkodobém či delším časovém horizontu je třeba sociální dávky přizpůsobovat změněné ekonomické situaci – nejčastěji zvýšit (dorovnat) jejich úroveň vzhledem ke kupní síle peněz a životní úrovni obyvatelstva
- před rokem 1989 k tomu docházelo jen nárazově u nových penzí (znevýhodňovalo to tzv. starodůchodce)
- provádí se podle růstu cen a mezd – podle cen vede často k zaostávání penzí, u mezd je podle čisté nebo hrubé mzdy

přístupy k valorizaci

- přizpůsobování v závislosti na růstu maloobchodních cen zboží ze spotřebního koše důchodců a jejich životních nákladů ► zabránění poklesu kupní síly důchodu ► růst indexu životních nákladů
- přizpůsobování v závislosti na růstu reálných mezd ekonomicky aktivních členů společnosti – zabránění nárůstu rozdílů mezi životní úrovní důchodců a ekonomicky aktivních a zamezení vzniku neodůvodněných rozdílů mezi úrovní důchodů vyměřených na základě srovnatelných pracovních zásluh v různých obdobích (ukazatel vývoje mezd lze snadno stanovit)
- nárazově (ad hoc) – pokud hrozí, že podíl bude klesat, vláda někdy přistoupí k mimořádné valorizaci; v důsledku nějaké vnější události nebo jako důsledek dlouhodobého vývoje (v ČR při růstu cen aspoň 5 %)
- automaticky – je většinou dáno zákonem při splnění určitých podmínek buď časových nebo podle růstu mezd či cen; valorizace podle vývoje cen
- polo-automaticky (podmínečně) – zákon umožňuje valorizovat, ale vlastní rozhodnutí ponechává na vládě – ta rozhoduje na základě současné situace (např. ekonomické, ale může i politické)
- základní výměry vyplácených důchodů se zvyšují tak, aby výše základní výměry důchodu činila 10% průměrné mzdy v ČR
- zvyšování procentních výměr je složitý proces a vstupuje do něj příliš mnoho aspektů.

❖ Koeficient nárůstu vyměřovacího základu

1986	13,1279
1987	12,8589
1990	11,8414
1991	10,2613
1992	8,3788
1993	6,6892
1994	5,6425
1995	4,7615
1999	3,0748
2005	2,0687
2010	1,5865
2011	1,5507
2012	1,5022
2013	1,5022
2014	1,4763
2015	1,4329
2016	1,3774
2017	1,2903
2018	1,1969
2019	1,1192
2020	1,0773
2021	1,0000

Kontrolní úkoly

➤ **Výše důchodu dle výpočtové formule roku 2023 (v Kč) DOPLŇTE TABULKU !!!**

❖ v přiložené tabulce proveďte výpočet starobního důchodu dle legislativy roku 2023 v závislosti na různé výši osobního vyměřovacího základu a získané době pojištění

Osobní vyměřovací základ	Doba pojištění				
	37 let	39 let	41 let	43 let	45 let
12 000 Kč					
17 000 Kč					
22 000 Kč					
27 000 Kč					
32 000 Kč					
40 000 Kč					
50 000 Kč					
70 000 Kč					